

CZU: 347.44:347(478)(094.4)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.5113650>

**DIMENSIUNEA DOCTRINAR-TEORETICĂ ȘI VALENȚELE PRACTICE ALE
EFECTELOR CONTRACTELOR ÎN LUMINA MODERNIZĂRII CODULUI CIVIL
AL REPUBLICII MOLDOVA**

Ludmila BELIBAN-RAȚOI

Universitatea de Stat a Moldovei

Contractul este acordul de voință realizat între două sau mai multe persoane prin care se stabilesc, se modifică sau se sting raporturi juridice. Astfel, scopul părților este în primul rând să producă efecte, căci altfel dispăre necesitatea exprimării acestui acord de voință. În acest sens ținem să relatăm că efectele se produc, în mod firesc, față de părți, adică față de persoanele care au semnat contractul respectiv. Însă, efectele unui contract se pot produce, în mod excepțional, și față de terțe persoane, adică față de persoane care nu au luat în niciun fel parte la încheierea contractului. Producând în mod natural efecte între părți, putem spune că față de părți contractul este obligatoriu, sau, altfel spus, părțile semnatare trebuie să respecte prevederile contractului. În schimb, față de terți efectele contractului fiind doar o excepție, putem spune că producerea efectelor față de aceștia este relativă. Prezenta lucrare reprezintă o sinteză exemplară a dimensiunii doctrinar-teoretice a problematicii efectelor contractului. La fel sunt abordate și aspectele practice ale efectelor contractului, iar un aspect deosebit de important este analiza subiectului abordat în lumina noilor reglementări ale Codului civil.

Cuvinte-cheie: act juridic civil, contract, efectele contractului, efecte reale, efecte obligaționale, principii ale efectelor contractelor, relativitate, opozabilitate.

**THE DOCTRINAL-THEORETICAL DIMENSION AND THE PRACTICAL VALENCES OF
THE EFFECTS OF CONTRACTS IN THE LIGHT OF THE MODERNISATION OF
THE CIVIL CODE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

The contract is the agreement of will made between two or more persons by which legal relations are established, amended or extinguished, so the purpose of the parties is primarily to produce effects, because otherwise the need to express this agreement of will disappear. In this regard, we would like to report that the effects occur naturally towards the parties, i.e. towards the persons who signed the respective contract. But the effects of a contract may also occur, exceptionally, to third parties, i.e. to persons who did not take part in any way in concluding the contract. By naturally producing effects between the parties, we can say that vis-à-vis the parties, the contract is binding, or, in other words, the signatory parties must comply with the provisions of the contract. On the other hand, compared to third parties, the effects of the contract being only an exception, we can say that the production of the effects towards them is relative. This study represents an exemplary synthesis of the doctrinal-theoretical dimension of the issue of contract effects.

The practical aspects of the effects of the contract are also approached, and a particularly important aspect is the analysis of the subject approached in the light of the new regulations of the Civil Code.

Keywords: civil legal act, contract, contract effects, real effects, obligatory effects, principles of contract effects, relativity, opposability.

Introducere

Lumea Codului civil este și ea o scenă. Constatarea este firească, întrucât structura Codului civil urmează ordinea stabilită de Gaius: persoane, bunuri și obligații. Or, cum se știe, „termenul „persona” desemna masca pe care o purta actorul pe scenă pentru a-și ascunde propria identitate și pentru a crea personajul simbolizat prin mască. Așadar, la început persona era un mod de ascundere a identității reale și un mijloc de elaborare a unor identități ficționale. Dimpotrivă, noțiunea juridică de persoană nu ascunde, ci construiește identitatea ființei umane ca subiect de drept, respectiv ca titular de drepturi și obligații, pe temeiul esențial al libertății” [1]. Așadar, lumea Codului civil este populată de persoane, adică de actori care evoluează pe o scenă. Întâlnim aici persoane fizice și persoane juridice, persoane concepute și persoane născute, minori și majori, părinți și copii, soți și soții, rude și afini, proprietari, nuzi proprietari, uzufructuari, uzuari și superficiari, părți și succesori, creditori, debitori și garanți, profesioniști și consumatori, asociați și acționari, cetățeni și străini. Toți acești actori au roluri bine definite, care urmează logica generalului și a specialului. Sunt persoane civilizate tocmai

pentru că trăiesc în lumea Codului civil, urmând convențiile prestabilite în noțiuni care se străduiesc să aibă un conținut logic cât mai precis și o sferă cât mai bine delimitată.

Rezultate și discuții

Conform art.992 din Codul civil al Republicii Moldova [2], contractul este acordul de voință realizat între două sau mai multe persoane prin care se stabilesc, se modifică sau se sting raporturi juridice. După cum știm, contractul valabil încheiat produce anumite efecte juridice, mai exact, dă naștere la anumite drepturi și stabilește anumite obligații în sarcina unor persoane, acesta fiind motivul pentru care este considerat temeiul tipic de naștere a obligațiilor în enumerarea reținută de art.774 CC RM. Efectele se produc, în mod firesc, față de părți, adică față de persoanele care au semnat contractul respectiv. Însă, efectele unui contract se pot produce, în mod excepțional, și față de terțe persoane, adică față de persoane care nu au luat în niciun fel parte la încheierea contractului. Producând în mod natural efecte între părți, putem spune că față de părți contractul este obligatoriu, sau, altfel spus, părțile semnatare trebuie să respecte prevederile contractului. În schimb, față de terți efectele contractului fiind doar o excepție, putem spune că producerea efectelor față de aceștia este relativă. Dar, orice persoană trebuie să respecte raporturile obligaționale create și drepturile dobândite de către celelalte persoane prin contractele încheiate, sau, altfel spus, nicio persoană nu poate ignora drepturile dobândite de către o altă persoană printr-un contract [3].

Aceasta ar fi o explicație foarte succintă cu privire la efectele contractelor. Însă, dacă încercăm să ne aprofundăm mai adânc în acest subiect, determinăm că acest tărâm este unul foarte vast și polemitat al instituției contractului. Astfel, în doctrina autohtonă, cea română, precum și în cea internațională de-a lungul timpului s-au dus discuții aprige cu privire la efectele contractelor pe care acestea le generează, la principiile de care sunt guvernate aceste efecte, la excepțiile de la principiile efectelor contractelor. Este o sarcină dificilă pe care vom încerca să o explicăm pe îndelete.

Astfel, conform opiniei doctinarilor români Constantin Stătescu și Corneliu Bîrsan, efectul imediat al oricărui contract este acela de a da naștere unor drepturi și obligații [4, p.54].

Într-o definiție uzuală devenită clasică, „prin efectul actului juridic civil se înțelege drepturile subiective și obligațiile civile la care dă naștere, pe care le modifică sau stinge un asemenea act” [5, p.192]. Prin urmare, se observă că din textul legal rezultă, tot ca efect al obligației, și dreptul creditorului de a pretinde despăgubiri de la debitor, în situația în care acesta nu-și execută obligația. Desigur, efectul obligației se produce pe deplin prin executarea exactă a prestației la care debitorul s-a obligat și pe care părțile au avut-o în vedere, aceasta reprezentând executarea directă sau în natură a obligației [6].

Doctrinarul român Paul Vasilescu începe analiza efectelor actului juridic de la condițiile de valabilitate a actului juridic spre a evidenția două etape de formare a contractului.

Prima etapă, statică, a actului juridic, este cea a formării contractului, marchează data la care operațiunea există; a doua etapă, una dinamică, este cea în care se vor genera efectele contractului [7, p.612-613]. Diferențierea dintre aceste două etape, conform opiniei autorului, are menirea de a sublinia un triumf, contractul trebuie privit și ca un instrument care are o valoare practică în sine, căci chiar din definiția sa rezultă că un act juridic civil este încheiat spre a produce efecte juridice, scopul operațiunii fiind de a produce consecințele de drept urmărite de părțile sale. Și pe bună dreptate opinează Paul Vasilescu, căci acest aspect este perfect valabil și pentru noi, deoarece noțiunea legală a actului juridic este manifestarea de către persoane fizice și juridice a voinței îndreptate spre nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice civile (art.308 CC RM).

La acest subiect s-a referit și doctrinarul român Liviu Pop, doar că dânsul identifică trei etape. Astfel, obligația civilă, ca raport juridic, poate fi privită și analizată din trei puncte de vedere: în ce privește nașterea ei; ființa sa, după care s-a născut, în statica și dinamica ei, și în sfârșit; în ce privește stingerea ei, în strânsă legătură cu mijloacele juridice care produc acest efect [8].

Dacă vom privi acest subiect doar din unghiul efectelor actului juridic, atunci opinia expusă de Paul Vasilescu este perfect valabilă, căci cu privire la acest subiect ne interesează etapa nașterii și cea a survenirii efectelor, dar dacă vom privi în aspect mai larg cu privire la parcursul întreg al obligației civile ce apare ca efect al actului juridic, rămâne valabilă și opinia lui Liviu Pop. Ceea ce ne interesează să explicăm în prezenta lucrare este totuși unghiul efectelor actului juridic; respectiv, opinia din prima clasificare ne va ghida în expunerea pe parcursul lucrării.

Deoarece am pus în discuție noțiunea de raport obligațional și de efect al actului juridic (în special al contractului), considerăm că este necesar să delimităm aceste două noțiuni, deoarece ele se identifică în anumite privințe atât în ceea ce ține de conținutul acestui raport, cât și de obiectul lui. Dacă pornim de la noțiunea de raport juridic civil, doctrinarii S.Baieș și N.Roșca [9] susțin că raportul juridic civil este un raport social patrimonial sau personal nepatrimonial reglementat de o normă de drept civil. În particular, raportul juridic obligațional, noțiunea fiindu-i identificată în art.774, alin.(1) CC RM, se determină în virtutea raportului obligațional, creditorul fiind în drept să pretindă de la debitor executarea unei prestații, iar debitorul fiind ținut să o execute. Prestația poate consta în a da, a face sau a nu face. În mod clasic, unele elemente ale raportului juridic obligațional – obiectul și conținutul – se identifică în anumite privințe cu efectele actului juridic.

Cu privire la conținutul raportului juridic opinează și Nicolae Marian, care stabilește că ceea ce pentru raportul juridic civil reprezintă conținutul său, pentru actul juridic care generează acel raport constituie tocmai efectele sale și, în ultimă instanță, conținutul lui juridic [10, p.473]. Dacă vom determina obiectul raportului juridic obligațional – ceea ce creditorul poate pretinde de la debitor și acesta trebuie să îndeplinească [11, p.34].

În lumina celor invocate *supra*, Ovidiu Ungureanu menționează că efectele actului juridic civil constau, după caz, în crearea, modificarea, transmiterea sau stingerea unor raporturi juridice civile și, implicit, a drepturilor și obligațiilor care alcătuiesc conținutul acestor raporturi [12].

În cadrul asimilării raportului juridic civil cu efectele contractului, Paul Vasilescu menționează ca efectele se identifică cu raporturile juridice pe care le declanșează actul [13, p.613]. Astfel, prin „a declanșa” autorul are în vedere modificarea situației juridice care a existat la momentul încheierii lui. Dar, în același timp, actul poate să grezeze pe unele situații juridice anterioare lui, cu efectul că le modifică sau strămută (prin cesiunea de creanță sau de alte drepturi patrimoniale), sau poate înceta anumite situații juridice preexistente. La fel, autorul ține să menționeze că nu putem reduce efectele actului juridic la conținutul raportului juridic obligațional, adică la drepturile și obligațiile civile, pe care actul le generează, modifică, transportă sau stinge. În acest sens extrem de poetic Paul Vasilescu menționează: „Asistăm la un fel de imperialism al raporturilor de obligații care tind să cotopească efectele contractelor” [14, p.614]. O asemenea situație credem și noi că trebuie evitată, căci efectele contractelor nu se limitează doar la drepturile și obligațiile părților, ci pot apărea o serie de alte efecte ce nu se încadrează în acest aspect. De exemplu, astfel de efecte identificăm în cazul actelor care încetează situațiile juridice preexistente sau doar le transformă, în cazul actelor care nu au un conținut patrimonial.

La identificarea efectelor contractelor trebuie să luăm în calcul și situația în care operațiunea juridică va genera sau strămuta un drept real (proprietate, uzufruct, uz, abitație, servitute, suprafață, gaj). Alte tipuri de acte pot genera raporturi nepatrimoniale, cum ar fi stabilirea filiației, adopția, divorțul, căsătoria.

În aspectul apariției drepturilor reale ca efect al încheierii actului juridic civil și al combinării raporturilor reale cu cele obligaționale, în doctrina autohtonă [15, p.242] efectele contractelor sunt divizate în două aspecte, și anume:

- efecte obligaționale;
- efecte reale.

În opinia acestor autori, toate contractele produc efecte obligaționale, însă doar unele produc, suplimentar, și efecte reale. Prin efecte reale se înțelege:

- a) Transferul proprietății sau al unui drept real;
- b) Constituirea unui drept real, care nu exista anterior, cum ar fi constituirea dreptului de uzufruct sau a unui drept de gaj, dar și a dreptului de proprietate asupra unui bun nou-format. Și stingerea unui dezmembrământ poate fi un efect, întrucât face să dispară dreptul din patrimoniul titularului, consolidând totodată proprietatea nudului proprietar;
- c) Transferul oricărui alt drept decât un drept real: un drept asupra unei mărci.

În sensul momentului transferului dreptului real către titular, în cadrul dreptului continental se disting două sisteme, și anume:

- sistemul consensualismului;
- sistemul realismului.

Conform sistemului consensualismului, pe care îl identificăm în țări precum Franța, Italia, contractul translativ ori constitutiv de proprietate generează instantaneu și în mod direct proprietatea sau alt drept real.

Conform sistemului realismului, transmiterea dreptului real, executarea obligației de a da, se realizează doar după respectarea anumitor formalități expres prevăzute de lege. Legislația Republicii Moldova este parte

componentă a sistemului realismului, deoarece, conform art.510 CC RM **Momentul dobândirii dreptului de proprietate:**

(1) Dreptul de proprietate este transmis dobânditorului în momentul predării bunului mobil dacă legea sau contractul nu prevede altfel.

(2) În cazul bunurilor imobile, dreptul de proprietate se dobândește la data înregistrării în registrul bunurilor imobile, cu excepțiile prevăzute de lege.

În aspectul efectelor actului juridic civil, Paul Vasilescu invocă un aspect mult mai profund și normativ al actului juridic civil ce este strâns legat de efecte, și anume – aspectul de generator de normă privată, actul juridic fiind înțeles ca procedură specifică prin care se generează norme, la ascultarea cărora părțile actului sunt datoare, implică luarea în discuție a efectelor acestuia sub aspectul normelor pe care le generează [16, p.83]. Deci, pragmatic, un contract este încheiat datorită aptitudinii sale de a produce anumite efecte juridice specifice, adică raporturi juridice concrete: unele drepturi și obligații civile. Actul juridic le produce pe toate deodată și creează încă ceva: **norma privată**.

Cu noțiunea de normă desemnăm faptul că ceva este sau trebuie să fie și, mai ales, că un om trebuie să se comporte într-un anumit fel, după cum norma este sensul unui act cu care un comportament este ordonat sau permisiv și, mai ales, cu care o persoană este împuternicită să adopte comportamentul respectiv [17, p.18]. În acest sens Paul Vasilescu susține că actul juridic creează atât drepturi și obligații civile, cât și creează norma privată de care părțile se ghidează de la nașterea până la stingerea raportului juridic obligațional. Deci, norma privată ghidează actul juridic și efectele lui în sine. Considerăm că această afirmație derivă din expresia fenomen identificată în codificările europene: *Contractul este legea părților**. Deci, această normă privată este cea care ghidează actele juridice în general și generează efectele acestora în mod special. Iar cum raporturile juridice specifice au în conținut drepturi civile concrete (creanță, real, nepatrimonial), frecvent sunt exprimate prin înfățișarea acestor drepturi subiective. La această concluzie urma să ajungem și este ceea ce ne interesează pentru a demonstra anumite aspecte de justificare a unor excepții ale principiului relativității efectelor, în calitate de o excepție reală.

Astfel, însumând toate aceste noțiuni invocate de către doctrinari, putem delimita două accepțiuni ale efectelor actelor juridice civile:

- într-o primă accepție, prin această expresie se desemnează drepturile și obligațiile civile născute, modificate sau stinse prin actul juridic civil, indiferent de caracterul sau obiectul acestuia;
- într-o a doua accepție, prin această expresie se desemnează drepturile și obligațiile civile născute, modificate sau stinse prin actul juridic civil, indiferent de caracterul sau obiectul acestuia, ce sunt ghidate de norma privată generată, prin înfățișarea drepturilor subiective determinate.

Iar în mod generic și normativ, efectele contractului desemnează și (sub)instituția juridică purtând această denumire, care grupează totalitatea normelor de drept civil aplicabile efectelor actului juridic civil [18, p.474].

În concluzie la cele reliefate menționăm că efectele contractului pot fi privite în două aspecte: *Primo*, în calitate de (sub)instituție a dreptului civil – acea parte integrantă a instituției contractului ce înglobează în sine totalitatea normelor ce se aplică normelor dreptului civil cu privire la efectele contractelor: *Secundo*, totalitate a drepturilor și obligațiilor determinate de părți în contract, ce se identifică cu norma de conduită creată de către părți prin contractul negociat de către părți, de care acestea trebuie să se ghideze și care înfățișează un drept subiectiv civil, dar și aspectele ce țin de limitările normei imperative, de principiul bunei-credințe și de cel al echității, de uzanțele și practicile aplicabile între părți.

Ținem să menționăm că înseși reglementările Codului civil nu limitează efectele contractelor doar la drepturi și obligații, ci lărgeste considerabil aceste aspecte și la art.1082 CC RM *Întregirea efectelor contractului* statuează:

- (1) Contractul produce nu doar drepturile, obligațiile și alte efecte juridice stipulate expres de părți, dar și efectele juridice care rezultă, în următoarea ordine, din:
- a) dispozițiile legale imperative;
  - b) dispozițiile legale dispozitive, în măsura în care de la ele nu s-a derogat;
  - c) practicile statornicite între părți și uzanțele aplicabile;
  - d) principiul bunei-credințe și cel al echității.

* Expresia se regăsește în Codul civil francez (art.1134), Codul civil italian (art.1372-1), Codul civil al României (art.1270). Autorul acestei idei este Jean Domat, juriconsult francez din sec. XVII, invocată de Aynes L. Le contract, loi des parties. In: *Cahiers du Conseil constitutionnel*, n17, mars 2005, LGDJ.

(2) Dispozițiile legale imperative substituie clauzele care contravin lor, sub rezerva dispozițiilor legale în materie de nulitate.

(3) Contractul produce efectele rezultate din sursele prevăzute la alin.(1) lit.c) și d) în măsura în care ele sunt compatibile cu natura și scopul contractului, precum și cu circumstanțele în care a fost încheiat contractul.

Conform Notei informative de modificare a Codului civil al Republicii Moldova [19], aceste prevederi sunt modelate și de art.II. – 9:101 DCFR, care dispune: contractul produce nu doar drepturile și obligațiile și alte efecte juridice stipulate expres de părți, dar și efectele juridice care rezultă, în următoarea ordine, din: a) dispozițiile legale imperative; b) dispozițiile legale dispozitive, în măsura în care de la ele nu s-a derogat; c) practicile statornicite între părți și uzanțele aplicabile; d) principiul bunei-credințe și al echității.

Deci, legiuitorul nu s-a limitat doar la drepturile și obligațiile părților, dar a identificat și alte efecte expres stipulate de părți, dar, în același timp, fiind și autoritatea ce determină norme de conduită imperative, nu putea să lipsească această limitare firească cum ar fi norma imperativă, dar și norma dispozitivă în cazul în care nu s-a derogat de la ea. La fel, legiuitorul a statuat în calitate de efecte și practicile statornicite între părți și uzanțele, dar și principiul bunei-credințe și al echității. Deci, prin aceste prevederi legiuitorul a îmbinat aspectele normative cu cele nenormative, ce sunt esențiale raporturilor juridice civile și creează acea libertate a părților, dar în același timp restricționează, spre a nu fi încălcate normele de ordine publică, bune moravuri și normele imperative.

Ținem să menționăm că ne referim la efectele actului juridic în anumite expresii în mod conștient, și anume – pentru a determina că efectele contractului nu sunt valabile doar contractului, deși prevederile legislației le determină locația în categoria contractelor. Nu putem determina efectele contractelor fără a atinge și efectele actelor juridice, căci contractele fac parte din cadrul actelor juridice și vorbim în acest sens de parte și întreg. Deci, se vor aplica în mod aspectual toate cele invocate de către legiuitor la capitolul contractelor în categoria de efecte și ale actului juridic, cu o mică remarcă: dacă în cazul contractelor efectele se vor răsfrânge la părțile contractante, atunci în cazul actului juridic vom vorbi despre autorul actului juridic.

Conform opiniei doctrinarilor Constantin Stătescu și Corneliu Bîrsan [20, p.54], în cazul examinării efectelor contractului se implică abordarea următoarelor aspecte principale:

a) *Stabilirea cuprinsului contractului, prin interpretarea corectă a clauzelor sale.*

b) *Principiul obligativității contractului, privit din două puncte de vedere:*

– *obligativitatea contractului în raporturile dintre părțile contractante;*

– *obligativitatea contractului în raporturile cu alte persoane, care nu au calitatea de părți contractante (principiul relativității efectelor contractului și câmpul de aplicație a acestui principiu).*

c) *Efectele specifice ale contractelor sinalagmatice, efecte derivate din interdependența obligațiilor generate de aceste contracte: principiul executării concomitente a obligațiilor reciproce, excepția de neexecutare a contractului, suportarea riscului contractului; rezoluțiunea și rezilierea contractului.*

Ținem să nu fim de acord cu această abordare, în special cu privire la principiile invocate și credem că principiul relativității efectelor contractelor în lumina noilor reglementări ale Codului civil deja s-a desprins din partea principiului *pacta sunt servanda* și a fost cu depline puteri identificat ca un principiu separat. Dar, această abordare era firească la etapa elaborării acestei clasificări, deoarece acesta face parte din teoria clasică a efectelor contractelor. La acest aspect ne vom referi mai în detaliu *infra*.

Un alt aspect pe care ținem să-l abordăm în cazul efectelor este acțiunea în timp a efectelor actelor juridice. Desigur, ne vom ghida de art.7 CC RM, care la alin.(1) prevede: *Legea civilă nu are caracter retroactiv. Ea nu modifică și nici nu suprimă condițiile de constituire a unei situații juridice constituite anterior, nici condițiile de stingere a unei situații juridice stinse anterior. De asemenea, legea nouă nu modifică și nu desființează efectele deja produse ale unei situații juridice stinse sau în curs de realizare.*

Ca să reformulăm, vom spune că principiul neretroactivității legii civile este regula potrivit căreia o lege civilă se aplică numai situațiilor ivite după intrarea ei în vigoare, nu și situațiilor anterioare acestei date sau *tempus regit actum*. Noua lege nu poate afecta situațiile juridice definitiv formate (constituite, modificate sau stinse) și nici efectele produse de acestea înainte de intrarea sa în vigoare. Este, de altfel, o regulă de la sine înțeleasă, întrucât este imposibil, omenește vorbind, ca o persoană să cunoască prevederile unei legi care va intra în vigoare în viitor, cu atât mai mult cu cât, chiar și în ipoteza în care ar avea cunoștință de prevederile legii viitoare și ar încerca să se supună acestora, ar încălca prevederile legii prezente, riscând sancțiunile acesteia. Dispoziția de la alin.(1) art.7 CC RM însemnând că legea nouă nu poate atribui efectele sale proprii situațiilor

juridice trecute și nici actelor sau faptelor juridice din care ele provin, adică nu le poate atribui efecte pe care acestea nu le puteau produce sub imperiul legii sub care s-au format.

Din dispoziția articolului sus-citat înțelegem că actele și faptele juridice nu pot genera decât efectele juridice prevăzute de legea în vigoare la momentul apariției lor, fie că este vorba de efecte produse înainte de intrarea în vigoare a legii noi, fie că este vorba de efectele produse după intrarea în vigoare a legii noi*.

În acest sens ținem să rearcăm că legiuitorul Republicii Moldova a făcut totuși o abatere în acest sens, și anume: în ceea ce ține de aspectul raportării donațiilor și, conform Legii privind punerea în aplicare a Codului civil al RM [21] (art.46 alin.3), a reglementat că:

Donațiile făcute conform contractelor de donație încheiate înainte de 01.03.2019 nu cad sub incidența obligației de raport al donațiilor, prevăzute de dispozițiile Cărții a patra din Codul Civil în redacția Legii nr.133/2018, dacă donatorul a decedat înainte de 01.03.2020.

În acest sens prin ultima sintagmă a creat un caz de retroactivitate – **dacă donatorul a decedat înainte de 01.03.2020** – caz ce nu suntem siguri că era necesar, căci prin aceasta s-au cutremurat semnificativ efectele contractelor de donație și s-a creat senzația de lipsă de certitudine a efectelor contractelor încheiate. Suntem de acord cu faptul că s-au creat remedii de modificare a acestor efecte (art. 2515 alin.(3) CC RM – scutirea de raport), **dar credem că în limina acestui articol trebuiau să rămână contractele de donație încheiate până la data de 01.03.2019, termen prevăzut de legea veche**, fără a afecta în vreun mod efectele acelor contracte, iar contractelor încheiate deja după intrarea în vigoare a legii noi să li se aplice principiul aplicării imediate a legii civile, cu toate consecințele acesteia. Argumentăm acest fapt printr-o serie de dificultăți de ordin practic, cum ar fi situația în care remediul de scutire de raport, conform art.2515 alin.(3) CC RM, nu ar putea fi aplicat, în cazul incapacității donatorului, când nu va fi clar care totuși a fost părerea donatorului cu privire la acest aspect. În altă ordine de idei, credem că legiuitorul trebuie să asigure previzibilitatea efectelor unei situații juridice născute în lumina legii vechi.

Un alt principiu ce guvernează categoria acțiunii în timp este principiul aplicării imediate a legii civile; deci, de îndată ce o lege civilă intră în vigoare, ea se va aplica tuturor situațiilor juridice ivite. Astfel, art.7 alin.(2) CC RM prevede: *Legea nouă este aplicabilă situațiilor juridice în curs de realizare la data intrării sale în vigoare.* Alineatul (5) al acestui articol stipulează: *În situațiile prevăzute la alin.(4), dispozițiile legii noi se aplică modalităților de exercitare a drepturilor sau de executare a obligațiilor, precum și de înstrăinare, preluare, transformare sau de stingere a acestora. De asemenea, dacă legea nouă nu prevede altfel, clauzele unui act juridic încheiat anterior intrării în vigoare a legii noi contrare dispozițiilor ei imperative sunt, de la această dată, lipsite de orice efect juridic.* În formularea sa clasică, după cum am arătat în cele de mai sus, acest principiu are următorul conținut: norma juridică nouă se aplică tuturor situațiilor juridice viitoare și efectelor acestora, precum și efectelor situațiilor juridice trecute, în măsura în care acestea nu s-au produs până la data aplicării normei noi, fiind totodată exclusă aplicarea normei vechi cât privește reglementarea situațiilor juridice viitoare și a efectelor lor [22, p.48].

Ultraactivitatea (supraviețuirea) legii civile vechi este o excepție de la principiul aplicării imediate a legii civile noi care presupune aplicarea legii civile vechi la unele situații determinate apărute sub imperiul legii civile noi, ca urmare a unei prevederi legale exprese. Justificarea acestei excepții de la aplicarea imediată a legii civile ține de asigurarea unui climat de siguranță cu privire la respectarea angajamentelor asumate și de acordarea unui răgaz pentru adaptarea la noile prevederi. Deși bine definită, ca o excepție de la principiile care reglementează aplicarea în timp a legii civile (mai exact, de la principiul neretroactivității), supraviețuirea sau ultraactivitatea legii vechi nu este înțeleasă întotdeauna în deplinătatea sensului ei.

Astfel, se consideră [25, p.19,20] că prevederile art.7 alin.(1) CC RM, fraza a doua: „Ea nu modifică și nici nu suprimă condițiile de constituire a unei situații juridice constituite anterior, nici condițiile de stingere a unei situații juridice stinse anterior. De asemenea, legea nouă nu modifică și nu desființează efectele deja produse ale unei situații juridice stinse sau în curs de realizare” sunt un caz de ultraactivitate a legii civile vechi în cazul în care ele sunt aplicabile efectelor viitoare ale situațiilor juridice trecute. În realitate, avem de a face cu o situație

* Împotriva acestei afirmații, a se vedea: CHIRICĂ, D. O privire asupra noului Cod civil. Titlul preliminar. In: *Pandectele Române*, 2011, nr.3, p123, în care autorul exclude posibilitatea aplicării legii vechi vreunei situații juridice ulterioare intrării în vigoare a legii noi. Preluat din: MOTICA, O. Principiile aplicării legii civile în timp în lumina noului Cod civil. În: *Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria Drept*. Disponibil: <https://drept.uvt.ro/administrare/files/1481045736-lect.-univ.-dr.-oana-motica.pdf>

de ultraactivitate aparentă, în acest caz așa-zisa supraviețuire a legii vechi fiind o simplă aplicație a principiului neretroactivității la situațiile juridice trecute care își produc efectele în viitor.

Prin această apreciere, legiuitorul nu instituie o excepție de la principiul aplicării imediate (un caz de ultraactivitate), ci revine cu o precizare, explicând unul dintre sensurile principiului neretroactivității, statuat în alineatul precedent. Doctrinar, se apreciază că aplicarea imediată a legii noi este justificabilă datorită unor rațiuni de politică legislativă: legea nouă trebuie prezumată că reprezintă un progres de tehnică juridică și, prin urmare, ea trebuie aplicată, încă de la intrarea ei în vigoare, și situațiilor juridice ale căror efecte sunt în curs de a se produce; în unele situații, supraviețuirea legii vechi ar putea împiedica legea nouă să se aplice vreodată; puterea de stat tinde să asigure unitatea legislației în cuprinsul teritoriului pe care ea se exercită, iar pentru aceasta trebuie ca legea nouă să se aplice tuturor situațiilor juridice reglementate, chiar dacă acestea sunt în curs de a se naște, modifica sau stinge, ori de a produce efecte [24, p.97].

Deci, ultraactivitatea presupune că dispozițiile legii vechi urmează să se aplice unor situații juridice apărute după intrarea în vigoare a legii noi, precum cele invocate la art.7 alin.(4) CC RM: *În cazul situațiilor juridice contractuale în curs de realizare la data intrării în vigoare a legii noi, legea veche va continua să guverneze natura și întinderea drepturilor și obligațiilor părților, precum și orice alte efecte contractuale, dacă legea nouă nu prevede altfel.*

Legiuitorul, la rândul său, trebuie să țină cont de efectele obligatorii ale contractului, evitând să le perturbeze. O intervenție a legiuitorului în contracte, în desfășurarea efectelor acestora, ar submina ordinea de drept și ar sabota voința internă a contractanților. De aceea, efectele unui contract rămân întotdeauna sub imperiul legii sub care s-au născut, ultraactivitatea fiind un sprijin serios al forței obligatorii a contractului și al respectului normei obiective față de contract [25, p.621, 622].

Având în vedere noile prevederi ale Codului civil, înțelegem să facem distincția, raportată la data intrării în vigoare a legii noi, între cele trei categorii de situații juridice astfel [26]:

- *facta praeterita*, adică faptele constitutive, modificatoare sau extinctive de situații juridice realizate în întregime înainte de intrarea în vigoare a legii noi, precum și efectele trecute sau viitoare produse de acea situație juridică;
- *facta pendentia*, adică situațiile juridice în curs de constituire, modificare sau stingere la data intrării în vigoare a legii noi;
- *facta futura*, adică situațiile juridice care se vor naște, modifica sau stinge după intrarea în vigoare a legii noi.

Concluzii

În concluzie cu privire la efectele contractelor în general considerăm că era absolut necesară includerea în legislație a unor efecte adiționale celor stabilite de părți în contract, fapt ce a fost realizat, căci în alt sens efectele contractelor s-ar identifica cu raportul juridic civil sau, mai concret, cu conținutul raportului juridic civil. Fapt care, în opinia noastră, este inacceptabil, pentru că efectele contractelor sunt nu doar cele stabilite de părți, dar și cele stabilite în dispozițiile imperative, în cele dispozitive, în măsura în care părțile nu au stabilit altceva în contract, sau conform practicilor statornicite între părți și uzanțelor aplicabile, precum și conform principiului bunei-credințe și celui al echității.

Referințe:

1. STOICA, V. Ce sunt datele cu caracter personal? În: *Revista Română de Drept Privat*, 2018, nr.1, p.215. Întrucât în teatrul modern actorii nu mai poartă mască, rolul însuși fiind „masca” lor, am preferat să evocăm „veșmintele” terților în titlul acestui articol. Desigur, orice metaforă aproximează, în încercarea de a fi sugestivă. În acest context, „veșmintele” sugerează determinările logice care formează conținutul unei noțiuni. Preluat din: STOICA V. Au terții un veșmânt logic comun în Codul civil? În: *Revista Română de Drept Privat*, 2020, nr.1.
2. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.82-86.
3. TITA-NICOLESCU, G. Considerații generale privind principiul obligativității efectelor contractului în reglementarea Noului Cod civil. În: *Revista Pandectele Române*, 2012, nr.9.
4. STĂTESCU, C., BÎRSAN, C. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. Ediția a III-a. București: All Beck, 2000. ISBN 973-655-014-1

5. MARIAN, N. *Drept civil. Teoria generală*. Vol.II. *Teoria drepturilor subiective civile*. București: Solomon, 2018. ISBN 978-606-8892-20-7
6. GHIȚĂ, D. *Considerații privind legătura dintre principiul forței obligatorii a contractelor și principiul executării în natură a obligațiilor*. În: *Revista de științe juridice* (Craiova), 2005, nr.9.
7. REGHINI, I., DIACONESCU, Ș., VASILESCU, P. *Introducere în drept civil*. București: Hamangiu, 2013. ISBN/ISSN: 978-606-678-802-1
8. POP, L. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. Tratat*. Ediția a II-a. Iași: Chemarea, 1998.
9. BĂIEȘU, S., ROȘCA, N. *Drept civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*. Vol.I. Chișinău: Cartier Juridic, 2004. ISBN 9975-79-306-1
10. MARIAN, N. *Op.cit.*, p.473.
11. ALBU, I. *Drept civil. Introducere în studiul obligațiilor*. Cluj-Napoca, 1994.
12. UNGUREANU, O., MUNTEANU, C. *Drept civil. Partea generală, în reglementarea noului Cod Civil*. București: Universul Juridic, 2013. ISBN 978-606-673-049-5.
13. REGHINI, I., DIACONESCU, Ș., VASILESCU, P. *Op. cit.*, p.613.
14. *Ibidem*.
15. BĂIEȘU, S., MÎȚU, Gh., CAZAC, O. et al. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016. ISBN 987-9975-53-453-1.
16. VASILESCU, P. *Relativitatea actului juridic civil. Repere pentru o nouă teorie generală a actului de drept privat: Monografie*. București: Rosetti, 2003. ISBN 973-8378-32-X
17. KELSEN, H. *Doctrină pură a dreptului* / Traducere din germană de Ioana Constantin. București: Humanitas, 2000.
18. MARIAN, N. *Op. cit.*, p.474.
19. *Notă informativă la proiectul Legii privind modificarea și completarea unor acte legislative*. Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/transparența_in_procesul_decizional/coordonare/2017/aprilie/Nota_informativ_proiect_amendare_Cod_civil_xxxxxxx.pdf
20. STĂTESCU, C., BÎRSAN, C. *Op. cit.*, p.54.
21. Legea privind punerea în aplicare a Codului civil al RM. Republicată în temeiul Legii nr.133 din 15.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.467-479, art.784 Modificată și completată prin legile Republicii Moldova: LP133 din 15.11.18, MO467-479/14.12.18, art.784, în vigoare 14.01.19; LP200 din 28.07.16, MO338-341/30.09.16, art.696, în vigoare 30.03.17; LP1565 din 19.12.02, MO178/27.12.02, art.1362.
22. REGHINI, I., DIACONESCU, Ș., VASILESCU, P. *Op. cit.*, p.48.
23. BOROI, G., ANGHELESCU, C.Al. *Curs de drept civil. Partea generală*. București: Hamangiu, 2012. ISBN/ISSN: 978-606-522-891-7
24. ELIESCU, M. *Aplicarea legii civile în timp și spațiu. Conflictele de legi*. În: *Tratat de drept civil*. Vol.I. *Partea generală*. București: Editura Academiei, 1967.
25. REGHINI, I., DIACONESCU, Ș., VASILESCU, P. *Op. cit.*, p.621, 622.
26. MOTICA, O. *Principiile aplicării legii civile în timp în lumina noului Cod civil*. În: *Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria Drept*. Disponibil: <https://drept.uvt.ro/administrare/files/1481045736-lect.-univ.-dr.-oana-motica.pdf>

Date despre autor:

Ludmila BELIBAN-RAȚOI, doctorandă, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: beliban.ludmila@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6307-5291

Prezentat la 16.05.2021